

Олександра Ванівська, аспірант

Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРОБЛЕМА ОПТИМІЗАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНИХ СТРАТЕГІЙ

Стаття розкриває основні проблеми впровадження сучасних інформаційних технологій в систему реалізації мовних стратегій. Констатовано, що основними специфічними рисами системи реалізації мовних стратегій є міжнародний характер, паралельність, доступність, гнучкість, модульність, усезагальність, економічність, технологічність, майстерність викладача та ін. Акцентовано необхідність інтенсифікації професійних педагогічних контактів в освітньому просторі України з огляду на перспективи її інтеграції в Європейський Союз.

Постановка проблеми. Стрімкі трансформації, які відбуваються в українському суспільстві, осучаснення освітньої системи, досягнення в галузі теорії й практики навчання іноземних мов ставлять українську вищу освіту перед необхідністю оновлення змісту та методів реалізації мовних стратегій. З огляду на це сучасні мовні стратегії потребують інтенсифікації, постійного нарощування, посилення динаміки. Передові українські університети використовують такі стратегії, реалізуючи насамперед Болонські домовленості. Останні передбачають впровадження сучасних інформаційних технологій у систему реалізації мовних стратегій. Основними напрямками інтенсифікації такого впровадження виявляються: встановлення інтенсивних професійних педагогічних контактів як у країні, так і в європейському освітньому просторі; розширення доступу студентів до іноземної “мовної матриці”, що вивчається; налагодження міжнародних мовних телекомунікаційних зв’язків; демократизація суб’єкт-суб’єктних відносин у вищій школі; нарощування можливостей реалізації індивідуального підходу в процесі вивчення іноземних мов; забезпечення перманентного контролю якості освіти тощо.

Безперечно, в Європі вже давно зрозуміли значення мов, тому характерна риса і вимога європейської освіти – володіння декількома європейськими мовами. На Сорбонській конференції було узгоджено, що студенти повинні мати доступ до різних програм, зокрема й можливість багатопрофільного навчання, а також розвивати знання мов і використовувати нові інформаційні технології [1; 2; 5; 6].

Мета статті. Дослідити особливості впровадження інформаційних технологій у

систему реалізації мовних стратегій, якій притаманні певні специфічні риси, що визначають сутнісні аспекти його розгортання.

Виклад основного матеріалу. Теоретико-емпіричний аналіз окресленої проблематики дає підстави стверджувати, що основними специфічними рисами системи реалізації мовних стратегій є: міжнародний характер, паралельність, доступність, гнучкість, модульність, усезагальність, економічність, технологічність, майстерність викладача, позитивний вплив на слухача, якість та ін.

Міжнародний характер інформаційних технологій у системі реалізації мовних стратегій визначає можливість вивчення мови в навчальних закладах іноземних держав та надавати відповідні освітні послуги іноземним громадянам і співвітчизникам, які проживають як в Україні, так і за кордоном.

Паралельність інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій свідчить про те, що навчання іноземних мов здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямом), тобто без відриву від виробництва або іншого виду діяльності.

Доступність інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій підкреслює однакові, рівні можливості освоєння іноземних мов незалежно від місця проживання, стану здоров’я і соціального статусу.

Гнучкість інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій насамперед передбачає вивчення іноземних мов не тільки безпосередньо у вищих навчальних закладах, але й не відвідуючи регулярних занять. Такі технології дають змогу тим, хто освоює мову, навчатися в зручний для себе час та в зручному місці.

ПРОБЛЕМА ОПТИМІЗАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНИХ СТРАТЕГІЙ

Модульність інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій зазначає, що в основу програми навчання іноземних мов запроваджено модульний принцип, сутність якого полягає в тому, що кожний окремий курс створює цілісне уявлення того, хто навчається, про окрему предметну царину. Це дозволяє з набору незалежних курсів-модулів сформувати навчальну програму, яка відповідає індивідуальним чи груповим потребам.

Усезагальність інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій передбачає одночасне звернення до багатьох джерел навчальної інформації великої кількості слухачів, спілкування за допомогою телекомунікаційного зв'язку тих, хто навчається, між собою та з викладачами.

Економічність інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій є безумовно з огляду на ефективне використання навчальних площ та технічних засобів, концентроване і уніфіковане подання інформації, використання і розвиток комп'ютерного моделювання тощо. Реалізація цих аспектів процесу навчання завжди призводить до зниження витрат на підготовку фахівців.

Технологічність інформаційних технологій в системі реалізації мовних стратегій ґрунтується на використанні в навчальному процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини до світового інформаційного простору.

Майстерність викладача, який застосовує інформаційні технології під час реалізації мовних стратегій, значно зростає з огляду на розширення й оновлення його ролі в навчальному процесі. Використання інформаційних технологій для освоєння іноземних мов робить викладача наставником-консультантом, який повинен координувати пізнавальний процес, постійно удосконалювати той курс, який він викладає, підвищувати творчу активність і кваліфікацію відповідно до запроваджуваних інновацій.

Позитивний вплив інформаційних технологій у системі реалізації мовних стратегій на того, хто навчається, відбувається шляхом підвищення творчого та інтелектуального потенціалу людини, що одержує дистанційну освіту, завдяки самоорганізації, прагнення до знань, використання сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, вміння самостійно приймати відповідальні рішення [1; 3; 6].

Якість інформаційних технологій у системі реалізації мовних стратегій перебуває на найвищому рівні, оскільки для підготовки

дидактичних засобів залучається найкращий професорсько-викладацький склад і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали; передбачається впровадження спеціалізованого контролю якості дистанційної освіти на відповідність її освітнім стандартам.

Нині проблемам мовної політики в Європі приділяється велика увага. Державні кордони стають все більш прозорими, але залишаються жорсткими кордони мовні. Завдання суттєвого підвищення ефективності вивчення іноземних мов вийшло далеко за рамки педагогіки та набуло політичного значення. Водночас європейці дуже обережно ставляться до мов (в декотрих європейських країнах декілька державних мов). Щоб зменшити напругу в міжнаціональних відносинах, у 1992 році була прийнята "Європейська Хартія регіональних мов та мов національних меншин". Також спостерігаються дві тенденції – просування англійської мови як мови міжнаціонального спілкування і необхідність знати декілька іноземних мов.

Як відомо, Євросоюз дбає не лише про популяризацію вивчення інших мов, а й про рівноправ'я 21 мови, якою послуговуються у 25 країнах ЄС. Після останнього розширення витрати на переклад документації на всі мови ЄС зросли з 670 млн. євро до мільярда. Нещодавно у Брюсселі були опубліковані результати опитування "Євробарометра" стосовно знання мов мешканцями Європи. Ця служба Союзу з соціологічного моніторингу провела масштабне опитування 29 тисяч мешканців 25 країн ЄС та кількох країн, які претендують на вступ до ЄС. Згідно з проведеними дослідженнями, 50 відсотків мешканців Європи стверджують, що знають і користуються принаймні ще однією мовою, окрім своєї рідної (під час опитування 2001 року цей показник становив 47 відсотків). Результати дуже різняться залежно від країни. Принаймні хоча б одну іноземну знають лише 29 відсотків угорців, 30 відсотків британців і 36 відсотків португальців, італійців та іспанців. За цими показниками вони посідають останні сходинки серед опитаних. А найбільшими "поліглотами" Старого Світу є мешканці Люксембурга, 99 відсотків яких володіє щонайменше двома мовами. На наступних місцях Латвія та Мальта (по 93 відсотки) і Голландія та Литва (по 91 відсотку). Неважко здогадатися, що мешканці Латвії та Литви опинилися серед поліглотів передусім завдяки знанню російської мови [3; 4].

Англійську мову як іноземну знає третина мешканців ЄС. На наступних місцях

ПРОБЛЕМА ОПТИМІЗАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНИХ СТРАТЕГІЙ

розташувалися німецька (12 відсотків), французька (11 відсотків). Останнє розширення ЄС за рахунок країн пострадянського табору зумовило те, що четверте місце поділили іспанська та... російська мови. Популяризація вивчення іноземних мов має велике значення як перший поштовх у цьому напрямі. Так, британці слабкі у знанні іноземних мов із цілком об'єктивних причин: мешкають на відокремленому від решти континента острові, а якщо і виїждять за кордон, то там і так розуміють їхню англійську. З іншого боку, опитування показало, що 80 відсотків опитаних британців бажають вивчати іноземні мови, але на заваді стають або лінощі, або брак часу. 90 відсотків мешканців Британських островів бажають, щоб їхні діти вивчали інші мови, оскільки вважають це невід'ємною частиною освіти дитини [3; 4; 5].

У сучасних умовах розвитку загальноєвропейської і глобальної взаємодії й інтеграції знання іноземних мов та їх викладання визнається одним із пріоритетних напрямів освітньої діяльності держав світу. Ініціативи представників європейських країн у виробленні єдиних стандартів щодо рівнів володіння іноземною мовою, висунуті ще в 1971 р., набули сьогодні певної завершеності у вигляді Загальноєвропейських рекомендацій з питань вивчення, викладання та оцінювання мови. Успішна реалізація цих рекомендацій у сфері освіти в Україні значною мірою залежить від рівня кваліфікації та професійної підготовки викладачів іноземної мови. А інноваційний характер процесу підвищення якості спілкування між європейцями з різною мовою та культурним підґрунтям засвідчує необхідність реформування вітчизняної професійної підготовки викладача іноземної мови відповідно до загальноєвропейських вимог щодо мовної освіти. Під цим оглядом в центрі сучасної професійної підготовки майбутнього викладача іноземної мови має стояти формування в нього теоретичних і практичних засад для успішної передачі тим, кого він навчає, своїх знань і навичок з метою їх подальшого використання в реальних життєвих умовах міжкультурного іншомовного спілкування. Водночас для успішної реалізації цього завдання потрібна інтенсифікація професійних педагогічних контактів між викладачами іноземної мови як в Україні, так і поза її межами. Така інтенсифікація має бути передбачена в нових програмах викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах і враховувати рекомендації Ради Європи. Проникнення в широкий світ починається зі спроб зрозуміти його, налагодити з ним контакти і вступити в багатоплановий діалог. Тільки тоді ми

зможемо знайти ті форми презентацій власної культури й інтересів, в яких світ зможе зрозуміти і нас самих [4].

Проблема інтенсифікації професійних педагогічних контактів виявляється все більш актуальною для України з огляду на перспективи її інтеграції в Європейський Союз. Під інтеграцією в цьому сенсі необхідно розуміти здатність українського суспільства приєднатися на рівноправних засадах до співтовариства інших демократично-ліберальних держав. Термін "рівноправні засади" підкреслює такий аспект інтеграції суспільства, який пов'язаний з прийняттям "правил гри" Євросоюзу. Водночас фактор, який безпосередньо впливає на здатність до інтеграції суспільства, – це громадяни, тобто носії знань і вмінь, навичок і досвіду конкретного суспільства. Громадяни мають найбільший вплив на суспільну інтеграцію з ЄС. Водночас вони впливають і на економічну інтеграцію. Отже, ці два аспекти інтеграції тісно пов'язані між собою. Крім того, йдеться про професійні кваліфікації населення, рівень освіти, ставлення до роботи та такі риси, як підприємливість, активність, віра в успіх або вміння ризикувати. Від зазначених факторів залежатиме великою мірою економічно-господарський і навіть політичний розвиток та конкурентна спроможність на спільному європейському ринку. Збільшені видатки на освіту, вирівнювання шансів на рівні місто – село, допомога держави у функціонуванні третього сектора, підтримка розвитку приватного підприємництва – це перелік лише деяких дій, необхідних для поліпшення становища українського суспільства.

Рівень знань та вмінь суспільства визначає можливість перейняття сучасних технологій та організаційних рішень, а також адаптації до вимог європейського і світового ринків. Саме успіх інтеграційних процесів залежить щонайбільше від рівня та якості освіти українців. Водночас статистика наштовхує на певні роздуми. Наприклад, показником, за допомогою якого можна проілюструвати рівень освіти українського суспільства, є кількість студентів на душу населення. Насамперед важливо порівняти кількість студентів в Україні та інших європейських державах. На 10 тисяч населення в Україні припадає 348 студентів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації (2003 р.). Це хороший показник, адже серед деяких країн Євросоюзу він становить: у Чехії – 126 осіб, Угорщині – 131, Греції та Португалії – по 190, Франції – 361, Іспанії – 347, Голландії – 334.

ПРОБЛЕМА ОПТИМІЗАЦІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ РЕАЛІЗАЦІЇ МОВНИХ СТРАТЕГІЙ

Досить оптимістично виглядає швидке зростання цього індикатора протягом останніх років (159 студентів у 1993 р.). Проте приріст відбувається за рахунок загального спаду рівня навчання, оскільки приріст кількості студентів не супроводжується істотним зміцненням матеріальної бази вищих навчальних закладів та збільшенням кількості науково-педагогічних кадрів. Структура освіти та рівень професійної кваліфікації в Україні також не мають оптимістичного вигляду. Крім того, лише з середини 90-х років минулого століття змінилося ставлення громадян до освіти, яка стала однією з найважливіших цінностей для чималої частини суспільства. Роль освіти оцінили лише тоді, коли українці почали розуміти, що вона гарантує отримання добре оплачуваної роботи і є найважливішим інструментом у реаліях вільного ринку.

Якщо говорити про знання іноземних мов, то українці посядуть чи не останню сходинку в рейтингу. Вміння користуватися іноземною мовою декларує лише третина населення України. Для порівняння: знання іноземної мови декларує половина населення ЄС, а для однієї третьої цієї мовою є англійська. Дещо кращим цей показник є для молоді віком 15 – 25 років, серед якої знання англійської декларує майже третина опитаних. Зазначимо, що в державах ЄС цей відсоток удвічі вищий і складає 70% [3].

У ринкових умовах ставлення до освіти змінилося насамперед у педагогічному середовищі. Педагоги завжди високо цінували набуті знання, досвід і вміння. Реформування вищої школи, радикальні зміни, які відбуваються в українському суспільстві і пов'язані з інтеграцією України в світовий освітній простір, з гуманізацією і демократизацією освіти, вимагають пошуку нових педагогічних умов і засобів, що забезпечують підготовку висококваліфікованих педагогів. Проте саме в умовах незалежності Української держави досить гостро постала проблема обміну досвідом та інформацією не тільки серед педагогів різних регіонів України, але й з колегами з інших країн. Як свідчить практика взаємин, для цього необхідне знання іноземних мов, і насамперед – європейських.

Зі свого боку, європейські країни сьогодні розпочали широку дискусію з приводу того, як озброїти людину не тільки необхідними знаннями і вміннями, але й засобами спілкування, щоб вона мала гармонійну взаємодію з технологічним суспільством, що швидко розвивається. Це дасть змогу надалі подолати об'єктивно діючу суперечність між вимогами, які постійно

змінюються, і можливостями системи освіти, оскільки соціально-економічні і суспільно-політичні чинники впливають на загальні перспективи її розвитку, і ставлять принципово нові вимоги як до педагогів, так і до всіх освітніх структур.

Висновки. Активне впровадження у всі сфери діяльності людини нових інформаційно-комунікаційних технологій потребує розв'язання проблеми підготовки фахівців, здатних ефективно працювати в умовах становлення інформаційного суспільства, коли інформація, знання стають важливим ресурсом, а також справжньою рушійною силою соціально-економічного, технологічного і культурного розвитку. З огляду на це неодмінною ознакою високого професіоналізму педагога виявляється володіння іноземними мовами. А стосовно сучасних вимог щодо знання іноземної мови спеціалістами різного профілю, оволодіння іноземною мовою розглядається як процес набування комунікативної компетенції, рівень якої повинен бути не нижчим такого, що уможливило використовувати мову практично. Тому одним зі спрямувань сучасного навчання має бути засвоєння і володіння іноземною мовою як засобом вираження власних думок. Суть подібної методичної концепції, в основі якої лежить комунікативний підхід до процесу навчання, можна визначити як навчання майбутніх педагогів уміти формулювати свої думки засобами іноземної мови. Оволодіваючи професійним спілкуванням, студенти вчать використовувати мову, враховуючи ситуацію спілкування і прагматичний ефект впливу на партнера під час комунікації. "Сформований" педагог повинен володіти іноземною мовою настільки, щоб мати знання про всі елементи, з яких складається текст – як мовні (володіння фонемним складом, знання слів, граматичних форм тощо), так і немовні (знання соціальних норм, країнознавчі фонові знання та ін.). Реалізація принципу комунікативності передбачає збереження у навчально-мовленнєвій практиці основних характеристик і умов природного процесу спілкування: вмотивованість висловлювань, їхнє спрямування на конкретну особистість, ситуативність, варіативність, емоційне забарвлення тощо.

Якщо кілька років тому проблема реалізації мовних стратегій хвилювала більше фахівців-мовників, то нині належну увагу до неї проявляють і представники інформаційного сервісу. З їхнього боку спостерігається нове сприйняття цієї проблеми насамперед в сфері вищої освіти, серед іншого й через призму оволодіння знанням

**ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КУРСІВ ТА З'ЇЗДІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІТЧИЗНЯНОГО ВЧИТЕЛЬСТВА
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

іноземних мов. Однак дослідники приділяють увагу впровадженню інформаційних технологій у систему реалізації мовних стратегій передусім у технічних закладах освіти. Водночас спостерігається недостатній рівень інформаційної культури майбутніх учителів іноземної мови, а фактично – й усіх випускників педагогічних університетів. Адже інформаційна культура – це насамперед уміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, обробки і передачі новітні інформаційні технології, сучасні технічні засоби і методи. Відтак від рівня інформаційної культури особистості значною мірою залежить встановлення інтенсивних крос-культурних професійних педагогічних контактів у сучасному освітньому просторі.

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5 – 9.

2. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої

освіти / В.С. Журавський, М.З. Згуровський. – Київ: "Політехніка". 2003. – 422 с.

3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання д-р пед наук, проф. С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.

4. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника розвитку та інтеграції в європейське співтовариство: Рішення колегії МОН України // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2004. – № 7. – С. 3 – 15.

5. Скубашевська Т. Мовні стратегії в контексті впровадження новітніх інформаційних технологій // Вища освіта України. – 2004. – № 4. – С. 82 – 88.

6. Струнин В.И. К формированию комплексной программы развития информационных образовательных технологий в вузе / В. И. Струнин, С.Л. Тимкин // Университетское управление: практика и анализ. – 2001. – №4(19). – С. 38 – 45.

Ольга Сипченко, аспірант

*Слов'янського державного педагогічного університету
Донецька обл.*

**ЗНАЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ КУРСІВ ТА З'ЇЗДІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІТЧИЗНЯНОГО ВЧИТЕЛЬСТВА
(ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

У статті здійснено спробу проаналізувати передумови створення та роботу педагогічних курсів і з'їздів у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. Визначено їхню провідну роль у професійно-педагогічній підготовці вітчизняного вчительства в досліджуваній період.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Від рівня професійно-педагогічної підготовки вчителя значною мірою залежить рівень і якість національної освіти. Національна доктрина розвитку освіти вимагає від педагогічної науки пошуку варіативних систем і моделей професійної підготовки майбутніх учителів. Це своєю чергою змушує нас звернутися до історичного досвіду організації педагогічної підготовки в Україні у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор.

Історію становлення народної освіти, сутність освітніх процесів України другої половини ХІХ – початку ХХ ст. розкрито в дослідженнях сучасних науковців: О. Любара, Б. Ступарика, О. Сухомлинської та ін. У сучасній педагогічній теорії проблемою професійно-педагогічної підготовки вчителів на педагогічних курсах займалися О. Іванов, Л. Сігаєва, Н. Філіпова, П. Худомінський та ін. Роботу педагогічних курсів і з'їздів в контексті різних освітянських проблем досліджували В. Борисенко, Р. Гавриш, А. Гуз, Л. Дровозюк, С. Золотухіна,